

Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З КУРСУ
МЕТОДИКА РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ,
що викладається як вибіркова
для здобувачів з спеціальності 013 «Початкова освіта»
Кваліфікація: Бакалавр початкової освіти.
Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти

Уклала: Світлана Цюра

Затверджено
на засіданні кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
“ 26 ” серпня 2022 , протокол № 1

Завідувач кафедри _____ Проф. Квас О.В.

Вступ

Освітньо-професійною програмою і навчальним планом для вивчення вибіркового курсу «Методика розвитку критичного мислення» передбачено 8 кредитів 96 години аудиторних занять (48 год. лекцій та 48 год. практичних) і 144 години самостійної роботи

Програма навчальної дисципліни складається з 2 змістових модулів:

1. Теорія критичного мислення
2. Методика розвитку критичного мислення у дитини молодшого шкільного віку

У модулі першому студенти розглядають поняття критичного мислення у його широкому розумінні, засвоюють і апробують основні складові його функціональної моделі

У модулі другому студенти засвоюють основні методичні засади й техніки розвитку критичного мислення в освітньому процесі початкової школи.

Мета курсу: оволодіння функціональною моделлю критичного мислення, що базується на ґрунті цінностей, усвідомленості, самостійності, рефлексивності, цілеспрямованості, контрольованості, самоорганізованості когнітивних дій.

Навчальні цілі курсу:

оволодіння студентами:

- знаннями про основні мисленнєві процедури і стратегії мислення
- метакогнітивними вміннями і техніками критичного мислення;
- методичними засадами формування в учнів початкової школи системи метакогнітивних умінь та основ критичного мислення

У процесі вивчення студентами курсу, опанування його теоретичними, методологічними, методичними і практичними засадами формуються:

Знання та розуміння:

- понять «некритичне мислення», «критичне мислення», «нелінійне мислення», «імпліцитне мислення», «експліцитне мислення», «інтуїтивне мислення», «творче мислення»;
- теорії когнітивного розвитку Ж.Піаже та теорії розвитку моральності Л. Кольберга;
- основних аспектів двофакторної теорії інтелекту (Р. Кеттел), тріадної теорії інтелекту (Р. Штенберга), теорії множинного інтелекту Г. Гарднера;
- простих і складних когнітивних умінь, метакогнітивних умінь;
- складових функціональної моделі критичного мислення;
- особливості розвитку критичного, нелінійного та креативного мислення у дитинстві;

вміння :

- застосовувати ціннісні, мотиваційні, функціональні, цільові техніки фіксування пріоритетів у процедурі мисленнєвої дії;
- застосовувати основні техніки критичного, креативного, нелінійного мислення;

- зіставляти переваги критичного та некритичного мислення у ситуаціях різної спрямованості з врахуванням її мотиваційно-емоційного фону;
- розвивати власний досвід критичного мислення, аналітичні і прогностичні вміння; вміння складати логіко-понятійні структури;
- аналізувати когнітивні процедури у виконанні дітей молодшого шкільного віку;
- співвідносити факт з певною системою цінностей, визначати альтернативу;

комунікація

- застосовувати знання про техніку критичного мислення до професійно-соціально- та особистісно орієнтованих ситуацій;
- розрізняти ознаки наявності та відсутності розвиненого критичного мислення у людини;
- доводити, добирати прийнятні, відповідні та несуперечливі аргументи, знаходити контраргументи, спростовувати;
- обґрунтовувати свою думку і помічати факти, що суперечать власній думці;

автономія та відповідальність

- використовувати знання про техніки мислення для виконання навчально-професійних завдань;
- розвивати власні метакогнітивні вміння;
- застосовувати критичне мислення для усвідомлення хибності, безальтернативності, непродуктивності власної позиції і вибору більш досконалої позиції шляхом перебудови свого способу мислення.

Політика виставлення балів:

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за таким співвідношенням:

I. Поточна навчальна діяльність студента – 50% семестрової оцінки:

– семінарсько-практичні заняття – 2 бали заняття. Максимальна кількість балів – $48 + 2 = 50$

II. Контрольні заміри - 50% семестрової оцінки:

- самостійна робота та виконання індивідуальних завдань – 30 балів

- 1 модульний контроль за тестовими завданнями у тому числі в системі Moodle). Максимальна кількість балів – 20;

Критерії оцінювання тестових завдань різного рівня складності:

– тестові завдання першого рівня складності — 1 бал за правильну відповідь.

У процесі оцінювання враховується: активність студента під час аудиторних занять; самостійність, оригінальність творчість у результатах мислення. Відпрацювання занять, пропущених з поважних причин, проводиться за розкладом консультацій викладачів, які є керівниками семінарів.

Академічна доброчесність. Дотримання академічної доброчесності під час вивчення курсу забезпечується:

- ♦ обговоренням на першому лекційному та першому семінарсько-практичному занятті норм академічної доброчесності;
- ♦ обговоренням на першому лекційному та першому семінарсько-практичному занятті видів, форм і методів навчальної діяльності студента, вимог щодо оцінювання результатів і критеріїв оцінювання;

♦ повідомлення студентів про наслідки плагіату чи інших форм недоброчесності (їх виявлення в письмовій роботі студента є підставою для незарахування викладачем завдання, незалежно від масштабів плагіату чи обману);

♦ неможливість (заборона) користування мобільними пристроями під час іспиту, виконання модульних контрольних робіт і самостійних практичних завдань під час аудиторних занять (за винятком часу, відведеного для виконання розрахункових завдань чи задач);

♦ обов'язкове посилання на використані літературні джерела під час написання навчальних завдань (есе, матеріалів доповідей, схем, графіків та ін.)

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

ТЕМИ, ПЛАН І ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття № 1. Поняття «критичне мислення». Мислення як процедура і стратегія. (4 години)

Питання винесені на обговорення

1. Розгляньте поняття «критичне мислення» як осмислену процедуру і стратегію мислення мозку.
2. Обговоріть категорії: «критичний аналіз», «критика» «креативне мислення», «лінійне мислення», «нелінійне мислення», «аналітичне мислення», «імпліцитне мислення», «експліцитне мислення», «інтуїтивне мислення», «мислення швидко і повільне», конвергентне і дивергентне.
3. Психічні якості людини, яка мислить критично
4. Наведіть приклади критики, критичного аналізу і критичного мислення на кейсі Попелюшка та кейсі Вчителька (слайди лекції 12,13). Обговоріть їх на семінарському занятті та оформіть у вигляді *Індивідуального завдання № 1*.
5. На прикладі переглянутих відео порівняйте зразки критичного і некритичного мислення і наведіть свої приклади

<https://www.youtube.com/shorts/-jzAnC7osGI>

<https://www.youtube.com/shorts/je6ohQVLntQ>

<https://www.youtube.com/shorts/dF6EAip4Xe4>

https://www.youtube.com/shorts/hwIz_5CjHrQ

Література: основна 3,4,5; додаткова 6,7,9,10,11

Семінарське заняття № 2. Інтелект. Теорії інтелекту (4 години)

Питання винесені на обговорення

1. Поняття інтелекту.
2. Співвідношення інтелекту та мислення. Когнітивна структура.
2. Особливості, спрямованість, фактори і напрями когнітивного розвитку.
3. Види інтелекту. Р. Кеттел Р. Штенберг, Г.Гарднер. Р.Стернберг

4. Сучасні дослідження когнітивних процесів

Індивідуальне завдання 2 Проаналізуйте матеріал на сайті Освіторія за посиланням <https://osvitoria.media/experience/9-typiv-intelektu-za-govardom-gardnerom-yakuj-u-vashyh-uchniv/> Напишіть різні завдання для дітей з переважаючим типом інтелекту (не менше трьох) , на прикладі вивчення шкільних предметів .

Література: основна 3,4,5; додаткова 6,7,9,10,11,16

Семінарське заняття № 3. Когнітивний розвиток. Теорії і стадії. (4 години)

Питання винесені на обговорення

1. Пізнання і метапізнання. Прості і складні когнітивні техніки.
2. Особливості, спрямованість, фактори і напрями когнітивного розвитку.
3. Стадії когнітивного розвитку Ж. Піаже
4. Теорії розвитку моральності Л. Кольберга

Індивідуальне завдання 3. Презентація студентами результатів аналізу навчальних завдань для учнів першого і учнів четвертого класу з урахуванням стадій когнітивного розвитку Ж. Піаже і завдань, які не враховують рівень когнітивного розвитку дитини.

Форма проведення: семінарське заняття; методи: робота в малих групах, дискусія, кейс-метод

Література: основна 2,4,5; додаткова 6,7,8,9,11, 12, 13, 16

Семінарське заняття № 4. Особливості та контекст когнітивного розвитку дитини молодшого шкільного віку (4 години)

Питання винесені на обговорення

1. Загальна характеристика молодшого шкільного віку
2. Розвиток пізнавальних психічних процесів у молодшому шкільному віці.
3. Провідний вид діяльності дитини молодшого шкільного віку
4. Компетентності здобувача початкової освіти у їх розвитку

Індивідуальне завдання 4. Проаналізуйте розвиток критичного мислення на прикладі двох з одинадцяти ключових компетентностей здобувача початкової освіти - «іноваційність», «навчання впродовж життя»

Література: основна 2,4,5; додаткова 6,7,8,9,11, 12, 13, 16

Семінарсько-практичне заняття № 5. Методична модель пізнавального процесу у контексті критичного мислення. Функціональна модель критичного мислення (4 години)

Питання винесені на обговорення

1. Дидактична мета застосування технологій критичного мислення (крім предметних компетентностей)
2. Методична модель пізнавального процесу в контексті технології критичного мислення (на прикладі теми уроку)
3. Порівняння. Шість етапів формування розумових дій (П. Я. Гальперін)
4. Системно-рівнева структура та динаміка критичного мислення
5. Функціональна модель критичного мислення. С. Терно.

Індивідуальне завдання 5. Розробіть методичну структуру організації навчання в контексті технології критичного мислення (на прикладі теми уроку)

Література: основна 2,4,5; додаткова 6,7,8,9,11, 12, 13, 16

Семінарсько-практичне заняття № 6. Сутність та техніки розвитку у дітей основ системного мислення (4 години)

Питання винесені на обговорення

1. Поняття системи і системне мислення.
2. Структурні складові поняття система.
3. Характеристика стану системи.
4. Системний рівень пізнання.
5. Системне мислення і петля зворотнього зв'язку.
6. Методика розвитку у дітей уявлень про систему і системні функції (на прикладі різних шкільних дисциплін)

Література: основна 2,4,5; додаткова 7,9,10, 16

Семінарсько-практичне заняття № 7. Методики креативного пошуку у критичному мисленні. (4 години)

Питання винесені на обговорення

1. Спрямованість критичного мислення – створення нового .
2. Техніки креативного пошуку.
3. Стимулювання асоціативного мислення. «Асоціативний куш, ланцюг, гірлянда».
4. Метафоричні методики пошуку. Синектика
5. Віршовані та зображальні форми спрямування креативного пошуку. Сенкан. Дерево бажань. Склад старих ідей (речей)

Індивідуальне завдання 6. Проаналізуйте матеріал «Добірка креативних вправ» на сайті за посиланням та відповідно до обраних вами типів інтелекту розробіть дві креативні вправи для учнів <https://naurok.com.ua/post/teoriya-mnozhinogo-intelektu-dobirka-kreativnih-vprav-dlya-uchniv>

Література: основна 2,3,5; додаткова 6, 7,9,10, 16

Семінарсько-практичне заняття № 8. Основні когнітивні процедури у дітей молодшого шкільного віку.

(4 години)

Питання винесені на обговорення

1. Основні когнітивні вміння та ключові компетентності дитини молодшого шкільного віку.
2. Научіння дітей орієнтувальної основи дії.
3. Методика формування поняття.
4. Когнітивні матриці і когнітивні процедури у дітей молодшого шкільного віку.
5. Навчальні завдання спрямовані на індивідуальний когнітивний розвиток.
6. Навчальні завдання та ситуації, спрямовані на розвиток досвіду інтелектуального співробітництва
7. Методики. Актуалізація. Побудова основи знань. Консолідація. Лінія цінностей. Дискусії. Припущення. Судження Аргументи. Слухання аргументів. Контраргументи. Спільні позиції

Індивідуальне завдання 7. Складання матриці ідей для навчальних завдань спрямованих на індивідуальний когнітивний розвиток для дітей з різним рівнем компетентності в темі.

Література: основна 2,3,4,5; додаткова 6, 8,9, 16

Семінарсько-практичне заняття № 9. Методика розвитку основ метакогнітивних вмінь (4 години)

Питання винесені на обговорення

1. Розвиток основи метакогнітивних вмінь дитини молодшого шкільного віку – базові стратегії.
2. Розвиток метакогнітивних вмінь дитини молодшого шкільного віку – складні стратегії.
3. Розвиток основи метакогнітивних вмінь дитини молодшого шкільного віку – афективні та емоційні стратегії.
4. Методика структуризації цілей.

Індивідуальне завдання 8. Складання матриці ідей для навчальних завдань спрямованих на розвиток метакогнітивних вмінь для дітей з різним досвідом самоаналізу та самоконтролю

Література: основна 2,,5; додаткова 8,9

Семінарсько-практичне заняття № 10. Методика розвитку у дітей основ нелінійного мислення (2 години)

Питання винесені на обговорення

1. Навчальні завдання спрямовані на розвиток досвіду нелінійного мислення учнів.
2. «Дерево рішень», «Брейн-стормінг», «Синектика». «Спеціальні ролі.» «Методика шести капелюхів»

Індивідуальне завдання 9. Підготувати у порівняльній таблиці повний текст «Шести капелюхів» на прикладі аналізу змісту художнього твору для дорослих і казки для дітей .

Література: 2,4,5; додаткова 7,9,10, 16

Семінарсько-практичне заняття № 11 Державний стандарт початкової освіти у контексті формування критичного мислення. (2 години)

Питання винесені на обговорення

1. Соціогуманітарний зміст знань для організації критичного мислення в умовах соціально- та особистісно орієнтованих ситуацій у сфері початкової освіти.
2. Методика організації роботи учнів з інформаційними джерелами, розвитку вмінь критичного аналізу тексту та співвідношення його з певною системою цінностей, пошуку альтернативи
3. Зміст природничо-математичних знань у Державному стандарті початкової освіти. Особливості розвитку критичного мислення засобами природничо-математичних знань.
4. Групові завдання (методичні розробки змісту уроків)

Література:1, 2,3,5; додаткова 6,7, 16

Семінарсько-практичне заняття № 12 Методика організації навчальних ситуацій та матеріалів у контексті розвитку критичного мислення (4 години)

Питання винесені на обговорення

1. Методика організації навчальних ситуацій, що формують в учнів вміння доводити, добирати прийнятні, відповідні та несуперечливі аргументи, знаходити контраргументи, спростовувати.
2. Методика організації завдань для учнів, що розвивають їх вміння обґрунтовувати свою думку і помічати факти, що суперечать власній думці, використовувати для аналізу різні критерії та контексти.
3. Розробка навчально-методичних матеріалів для учнів, що розвивають їх вміння обґрунтовувати свою думку і помічати факти, що суперечать власній думці, використовувати для аналізу реальних чи штучних систем різні критерії та контексти.
4. Навчальні ситуації та навчальні завдання, що спонукають учнів до розвитку їх досвіду креативного, конструктивного мислення та формування вмінь презентувати результати своїх когнітивних конструктів.
5. Групові завдання (методична розробка методу, техніки, елементу уроку)

Індивідуальне завдання 10. Створити серію завдань для групової інтелектуально-пошукової діяльності з предмету на вибір

Література: 2,4,5; додаткова 7,9,10, 16

Питання для модульного контролю

Модуль 1 Теорія критичного мислення.

1. Поняття «критичного мислення» і його співвідношення з поняттями «критичний аналіз», «критика».
2. Особливості, спрямованість, фактори і напрями когнітивного розвитку у молодшому шкільному віці
3. Стадії когнітивного розвитку Ж. Піаже. Формальна і постформальна логіка.
4. Теорії інтелекту. Види інтелекту. Р. Кеттел Р. Штенберг, Г.Гарднер
5. Теорії розвитку моральності Л. Кольберга
6. Канеман «імпліцитне мислення», «експліцитне мислення
7. Прості і складні когнітивні уміння, метакогнітивні уміння
8. Аналітичне мислення – характерні ознаки.
9. Інтуїтивне мислення – критерії, що відрізняють інтуїтивний умовивід від випадкового судження. Інтуїція як упізнавання.
10. Суть і загальна структура цілісної функціональної моделі критичного мислення.
11. Системне мислення – ознаки, характеристики.
12. Проведення аналізу інформації на достовірність.
13. Здатність виявляти обмеження власних розумових процесів. Вміння шукати оптимальні рішення. Здатність виявляти причинно-наслідкові зв'язки
14. Спрямованість критичного мислення – створення нового на підставі обмеження нежиттєздатного і нефункціонального, збереження функціонального.
15. Методики паралельного мислення.
16. Аналіз з установкою на: фіксуванні фактів, точних знань, верифікованих суджень.
17. Аналіз з установкою на: вияв позитивних результатів функціонування системи, її підструктур, та їх взаємовпливів різного порядку;
18. Аналіз з установкою на: вияв тенденцій росту і розвитку, точок експонентного потенціалу; вияв тенденцій руйнування, точок стагнації, пригнічення взаємодії підсистем, негативний вплив на зовнішні системи;
19. Аналіз з установкою на: вияв та акцентування на емоційно-мотиваційних аспектах функціонування системи.
20. Методики креативного пошуку. Стимулювання асоціативного мислення.
21. Методики метафоричного пошуку. Віршовані та зображальні форми спрямування креативного пошуку.

Модуль 2 Методика розвитку критичного мислення у дитини молодшого шкільного віку

22. Особливості організації освітнього процесу спрямованого на розвиток критичного мислення
23. Когнітивні вміння та загальні компетентності дитини молодшого шкільного віку.

24. Розвиток основи метакогнітивних вмінь дитини молодшого шкільного віку – базові стратегії.
25. Розвиток метакогнітивних вмінь дитини молодшого шкільного віку – складні стратегії
26. Розвиток основи метакогнітивних вмінь дитини молодшого шкільного віку – афективні та емоційні стратегії.
27. Навчальні завдання спрямовані на розвиток досвіду нелінійного мислення учнів.
28. Навчальні завдання спрямовані на розвиток креативного потенціалу учнів.
29. Научіння орієнтувальної основи дії. Методика формування поняття.
30. Когнітивні матриці і когнітивні процедури у дітей молодшого шкільного віку.
31. Навчальні завдання спрямовані на індивідуальний когнітивний розвиток
32. Навчальні завдання та ситуації, спрямовані на розвиток досвіду інтелектуального співробітництва
33. Навчальні ситуації та навчальні завдання, що спонукають учнів до розвитку їх досвіду креативного, конструктивного мислення та формування вмінь презентувати результати.
34. Методики. «Дерево рішень», «брейн-стормінг», «синектика»
35. Методики. «Асоціативний куц, ланцюг, гірлянда»
36. Методики. Спеціальні ролі. Методика шести капелюхів.
37. Методика структури. Актуалізація. Побудова основи знань. Консолідація. Ціннісне визначення.
38. Методика. Дискусії. Припущення. Судження Аргументи. Слухання аргументів. Контраргументи. Спільні позиції
39. Методика «Я досліджую»

Література до курсу

Основна

1. Корінько Л.М. Роль критичного мислення у формуванні учнівських компетенцій. - Харків. : Вид. група "Основа", 2010. - 95 с.
2. Розвиток критичного мислення молодших школярів в умовах Нової української школи : методичний посібник / автор-уклад. Н. Б. Ларіонова. Харків : «Друкарня Мадрид», 2019. 64 с
3. Технології розвитку критичного мислення учнів / Кроуфорд А., Саул В., Метьюз С., Макінстер Д.; Наук. ред., передм. О. І. Пометун. — К.: Вид_во «Плеяди», 2006. — 220 с. https://www.criticalthinking.expert/book-criticalthinking/FREE_tehnolog%D1%96%D1%97_rozvitku_kritichnogo_mislennja_uchn%D1%96v.pdf
4. Тягло О. В. Критичне мислення: [навч. посібник] / Тягло О. В. - Харків : Основа, 2008. – 187 с. <http://sites.znu.edu.ua/interactiv.edu.lab/Posibnyky/ReaderCT.pdf>

5. Терно С. Критичне мислення – сучасний вимір суспільствознавчої освіти / С. О. Терно. – Запоріжжя: Просвіта, 2009. – 268 с

Допоміжна

6. Деніел Канеман Мислення швидко і повільно. К.: Наш Формат. – 2019. - 480 с.
7. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
8. Психологічні технології ефективного функціонування та розвитку особистості : монографія / [за ред. : С. Д. Максименка, С. Б. Кузікової, В. Л. Зливкова]. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. – 540 с.
8. Починкова М. М. Формування критичного мислення майбутніх учителів початкової школи у процесі професійної підготовки : дис. на здобуття наук. ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти / Марія Миколаївна Починкова ; наук. кер. Олена Леонідівна Караман ; Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», Старобільськ, 2021. - 572 с.
9. Починкова М. М. Критичне мислення в контексті вимог Нової української школи. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. 2019. № 1 (324) березень. С. 260–268
9. Савчин, М. В. Загальна психологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл./ М. В. Савчин.- К.: Академвидав, 2011.- 464 с
10. Фрейре П. Формування критичної свідомості / Фрейре П. ; [з англ. пер. О. Дем'янчук]. — К. : Юніверс, 2003. — 176 с

Інші інформаційні ресурси:

1. Starkey L. Critical thinking skills success / L. Starkey. - NY: Learning Express, LLC., 2004. – 169 р.
2. Critical Thinking. – Режим доступу: <http://www.criticalthinking.org/pages/defining-critical-thinking/766>
3. Critical Thinking: A Statement of Expert Consensus for Purposes of Educational Assessment and Instruction. Executive Summary // Dr. Peter A. Facione (Dean of the College of Arts and Sciences, Santa Clara University). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://evolkov.net/critic.think/basics/delphi.report.html>
4. Ennis R. H. Critical Thinking Assessment / R. H. Ennis / Fasko D. Critical Thinking and Reasoning: Current Research, Theory, and Practice. Hampton Press, 2003.
5. ЗНО онлайн. Онлайн тести ТЗНПК <https://zno.osvita.ua/master/tznpk/500/>
5. Посттест критичного мислення. : сайт. — URL: <http://evolkov.net/critic.think/tests/posttest.01.html>
6. Претест критичного мислення. : сайт. — URL: <http://evolkov.net/critic.think/tests/pretest.01.quest.html>
7. Тест оцінки критичного мислення для 9-ти класників: <http://psyhoinfo.ru/obrabotka-i-interpretaciya-0>
14. Тест-опитувальних критичного мислення для 9-ти класників <http://psyhoinfo.ru/test-oprosnik-kriticheskogo-myshleniya-km-0>
8. Тест-есе Еніса-Вієра для оцінювання и навчання критичного мислення. : сайт. — URL: <http://evolkov.net/critic.think/tests/Ennis-Weir.critic.think.essay.test.html>
9. criticalthinking.org
10. <https://pidruchnyk.com.ua/>

Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Окрім рекомендованих, студенти можуть використовувати також й інші літературні джерела, у яких висвітлені певні навчальні питання.

Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Окрім рекомендованих, студенти можуть використовувати також й інші літературні джерела, у яких висвітлені певні навчальні питання.